

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕНТ ТВОРЧОСТІ ЛЕОПОЛЬДА ФОН ЗАХЕР-МАЗОХА В КОНТЕКСТІ ІДЕОЛОГІЇ ПСИХОАНАЛІЗУ ЗИГМУНДА ФРЕЙДА

*Глотов Олександр, доктор філологічних наук, професор,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

Термін «мазохізм», який вже давно вийшов за межі суто професійного медичного ужитку, увів до обігу один з засновників сексології професор Університету Граца Ріхард фон Крафт-Ебінг у процесі створення теорії сексуальної патології [8], спираючись на деякі твори уродженця столиці Королівства Галіції та Лодомерії Австро-Угорської імперії західноукраїнського міста Львова австрійського письменника Леопольда фон Захер-Мазоха [4].

У системі психоаналізу Зигмунда Фрейда це явище відносять до числа елементів несвідомого у психіці [11, 12, 13]. Девіація, яка відображає схильність особистості до сексуального задоволення через приниження, мала у творчості Захер-Мазоха характер випадковий та епізодичний. Про це свідчить те, що у монографії «Psychopathia Sexualis» Крафт-Ебінг посилається лише на один текст – «Венера у хутрі», не рахуючи науково не коректного посилання на листування анонімного пацієнта з письменником, внаслідок чого дослідник кваліфікує як сексуальних збоченців не тільки персонаж літературного твору, але й самого автора. Крім того, додаток «Мазох», від якого й пішла назва феномену, не є родовою приналежністю письменника, а дівочим прізвищем матері – Кароліни Мазох, дочки професора Франца Мазоха, ректора Львівського університету та почесного громадянина Львова. Не виключаю й того, що письменник, колишній приват-доцент Університету Граца, який на момент публікації книги (1886), виданої невеликим накладом та латинською мовою, вже досить давно відійшов від наукової діяльності, тим більше у цілком сторонній для нього, історика, сфері – медицині, міг взагалі не знати про використання його імені як наукового терміну.

Значно більш суттєвим вектором у писаннях німецькомовного літератора, представника австрійської імперської аристократії, університетського вченого були твори, присвячені історії, побуту та звичаям польської, єврейської та особливо української національних меншин Австро-Угорщини: «Польські єврейські оповідання», «Єврейські історії», «Нові єврейські історії», «Галицькі оповідання». Ця обставина спричинила упереджене ставлення до нього у тогочасній імперській літературній критиці як до панславіста та юдофіла.

Існує тенденція пояснювати виникнення «української школи» в австрійській літературі (Карл Еміль Францоз, Мойсей Йозеф Рот, Ернст-Рудольф Нойбауер, Людовик Адольф Симиґинович-Штауфе) і зокрема – у книгах Захер-Мазоха, тісним зв'язком з домінуючим у Галичині українським етносом у початковий період життя письменника [1, 2, 5, 9, 10]. Аналогічним чином виникла «українська школа» у польській літературі: Тимош Падура, Юліуш Словацький, Антоній Мальчевський, Северин Гоцинський, Міхал Грабовський, Юзеф Коженювський, Юзеф Богдан Залеський. Якщо залишатися у терміносистемі психоаналізу, то можна висловити припущення, що причиною «комплексу України» у авторській самосвідомості як австрійських, так і польських письменників, є почуття родинного боргу перед етнічним середовищем, яке сприймається як колиска. Зокрема, аналітично перспективним було б порівняння образів галицьких (польських, єврейських, українських) жінок у творах Захер-Мазоха з його реальними жінками – слов'янками та псевдо-слов'янками – напівміфічною годувальницею малого Леопольда «Гандзею з Винник», з якою він за сімейною легендою до 12 років говорив українською, Вандою фон Дунаєвою, дружиною, колегою по перу та експлуататоркою його прізвища. І, як знак оклику наприкінці, мама у деяких джерелах, скоріш за все – недостовірних, але таки німецьких – «war die Letzte ihres alten slawischen Geschlechts», тобто - була останньою з її старовинного слов'янського роду.

Список використаних джерел

1. Вульф Л. «Мої найзаповітніші фантазії»: Леопольд фон Захер-Мазох і міф Східної Європи. *Україна модерна*. 2003. Число 8.
2. Горбач А.-Г. Українська тематика в творчості Захер-Мазоха. *Сучасність*. 1995, № 1.
3. Джонс Э. Жизнь и творения Зигмунда Фрейда. Москва, 1996. 448 с.
4. Захер-Мазох Л. фон. Венера в хутрі. Київ, 2018. 156 с.
5. Захер-Мазох Л. фон. Вибрані твори. (Авт. післямови Лариса Цибенко). Львів, 1999. 383 с.
6. Захер-Мазох Л. фон. Дванадцятий сніданок. *Всесвіт*. 2006. №5/6. С.202-206.
7. Захер-Мазох Л. фон. Мандрівні комедіанти. Харків, 2020. 250 с.
8. Крафт-Эбинг Р. Половая психопатия. Москва, 2013. 624 с.
9. Сварник Г. Джерела до біографії Леопольда фон Захер-Мазоха та його родини у Галичині. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2017. Число 87.
10. Середа О. Леопольд фон Захер-Мазох і український національний рух у Галичині у 60–х роках ХІХ ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 1998. Вип. 5.
11. Фрейд З. О психоанализе. «Ребенка бьют»: к вопросу о происхождении сексуальных извращений. Москва, 2008. 140 с.
12. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций. Методика и техника психоанализа. С.-Пбг., 1998. 224 с.
13. Фрейд З. Экономическая проблема мазохизма. *Психоанализ*. 2011. № 1 (15). С. 8-19.